

-
8. Кондзьолка В.В. Нариси історії античної філософії / В.В.Кондзьолка. – Львів, 1993.
  9. Конрад М. Нарис історії стародавньої філософії / М.Конрад. – Рим, 1974. – 396 с. – (Праці філософічно-гуманістичного факультету. Том. X-IX Vol.)
  10. Лосев А.Ф. История античной эстетики (ранняя классика) / А.Ф.Лосев. – М.: Высшая школа, 2000. – 622 с.
  11. Ямвлих Халкидский. Жизнь Пифагора / Ямвлих Халкидский; [пер. з давньогрец. В.Б.Черниговского]. – М.: Алетея, 1997. – 184 с. – (Пути к небу).

Summery

Pan'kiv O. Understanding of the Concept God, Soul in the Earliest Greek Phylosophers' Works. According to the Greek Phylosophy, this article develops the idea of transportation from «myth of logos». The main place took the conception of God, soul and their place in the ontological searching. Early Greek phylosophers supported the idea that God and soul were wise beginning and vivid figures of the world. Keywords: God, soul, being, world.

УДК 82-312.1/.2.091

© **Олександра Кузнєцова**
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЄВАНГЕЛЬСЬКА ІСТОРІЯ ЯК ВІЧНІСТЬ НОВОЗАВІТНИХ ІСТИН У СТРУКТУРІ СУЧАСНОГО РОМАНУ

Упродовж останніх десятиліть у літературі посилилась увага до проблеми рецепції Біблії з урахуванням сучасних світоглядних морально-етичних принципів. У статті досліджується трансформація сюжетів і образів Нового Завіту в сучасному романі як бажання осмислити онтологічні та духовні реалії нашого часу крізь призму Вічності. Ключові слова: новозавітні сюжети й образи, трансформація, євангельська проза.

Актуальність дослідження своєрідності трансформаційного діапазону євангельських структур полягає у наявності поліфонії рецептивного прочитання традиційного матеріалу в літературному контексті ХХ – початку ХХІ ст.

Сучасна євангельська проза, спираючись на традиційний матеріал і різні апокрифічні джерела, породжує різноманіття характеристик традиційних, «вічних» персонажів новозавітної історії. Багатопланова універсальність євангельського сюжетно-образного матеріалу стає підґрунтям виникнення нових літературних версій новозавітних подій – факт, який переконливо доводить значущість біблійних текстів. Упродовж ХХ – початку ХХІ ст. герої та сюжети Нового Завіту, їх проблематика і трансформаційні колізії дедалі частіше домінують у літературному просторі. У літературі цього періоду біблійний сюжетно-образний матеріал формує морально-психологічні моделі поведінки особистості, що виконують, на думку проф. А. Нямцу, чітко виражені гносеологічну, прогностичну, поведінкову та аксіологічну функції. Активність використання євангельського матеріалу зумовлена загальновідомістю та багатозначністю інтерпретації структурно-змістових характеристик, що спричинено концентрацією в них найбільш універсальних категорій загальнолюдського досвіду.

Новизна статті полягає у відстеженні еволюції інтерпретацій євангельського сюжетно-образного матеріалу в національних літературах ХХ – початку ХХІ ст., у висвітленні різних аспектів трансформації традиційного матеріалу з урахуванням онтологічних, поведінкових і аксіологічних особливостей.

До проблеми функціонування євангельського сюжетно-образного матеріалу у своїх працях активно зверталися А. Нямцу (монографії «Новий Завіт та світова література» (1993) та «Міф. Легенда. Література» (2007), В. Антофійчук («Євангельські образи в українській літературі ХХ ст.» (2001), А. Касьянов («Біблійні мотиви та образи у сюжетній будові російського роману ХХ ст.»), О. Татаринів («Художні тексти про євангельські події: жанрова природа, моральна філософія та проблеми рецепції») та ін. Проте саме проф. А. Нямцу належить теорія рецепції

класичних зразків у літературі та культурі ХХ ст., осмислення закономірності їх впливу на морально-психологічну еволюцію цивілізації.

Література ХХ-ХХІ ст. виявляє безумовний інтерес до внутрішнього світу особистості, прагнучи по-новому досягнути і дати своє трактування категорії сакральності-містичного в людині. У цьому контексті виникає поняття біблійного міфу, який розуміється і як компонент свідомості, і як спосіб світогляду, і як словесний витвір (твір) і «персональна риторика внутрішньої та зовнішньої дії», як «лик особистості» (термін О. Лосева [3]). О. Татаринов трактує Євангеліє як міф, який прагне «позбавити читача (слухача) суб'єктивно-об'єктивних відносин, від сприйняття себе як естетичного чи юридичного об'єкту та стає світом, у якому свідомість, яка сприймає, – учасник священних подій» [9, с. 53-54]. Безперечно, біблійний міф є найдраматичнішим в аспекті аксіології та онтології людських переживань. Саме тому, на нашу думку, сучасна література ставить на перший план людину з її одвічною боротьбою добра і зла, що так яскраво досягається крізь призму євангельського сюжетно-образного матеріалу. Так, А. Касьянов стверджує, що в романах, які містять у собі новозавітні мотиви, саме людина стає центром зосередження цих протидіючих сил. Російський дослідник, аналізуючи роман Ч. Айтматова «Плаха», підкреслює, що «кожному часу властива своя «Голгофа», яка і є «тим місцем, де незмінно упродовж усієї історії людства сходяться протиборчі сторони» [2, с. 12].

Євангеліє являє собою неповторну та самобутню жанрову структуру (поєднання епосу, лірики, драми тощо). Як наслідок, жанрова класифікація романів на євангельську тематику різноманітна та продиктована різними домінуючими ознаками відтворення художнього світу: оповідання, повісті, драми, романи (історичні, духовні, християнські). О. Татаринов зазначає, що своєрідністю євангельського сюжету «є позитивна агресія, якій піддається історичний час, що приречений шукати себе у Новому Завіті та відкриваючи Новий Завіт у собі. <...> Сюжет розкривається назустріч будь-якому тексту, часу та свідомості» [9, с. 31]. Жанрова поліфонія рецепції євангельського матеріалу водночас має другорядне значення в аспекті виявлення сюжетного контакту з канонічним першоджерелом.

Нове прочитання євангельського матеріалу – відкриття прихованого недоказаного, лаконічного, яке осмислює нова історична епоха. Євангельська проза фіксує не саму подію, а реакцію на неї в контексті становлення світової літератури. Найпоширенішими формами і способами переосмислення традиційних структур А. Нямцу називає такі: дописування, продовження, обробки, художні перекази канонічних текстів, наукові тлумачення та трактування, формально-змістове осучаснення, національно-історична конкретизація хронотопу, «літературні євангелія» та апокрифізація. Дослідник зазначає: «Форми «вторгнення» в канонічний сюжетно-образний матеріал надзвичайно різноманітні та визначаються не лише ідеологічними та філософсько-естетичними нормами конкретно-історичної епохи, а й своєрідністю художнього світобачення художника, його творчою манерою, особистими симпатіями і т.д. Ці своєрідні «Євангелія», як правило, зосереджені на реконструкції життя Христа, а також на розвитку новозавітних метафор і замовчувань, ледь окреслених ситуацій, які у нових варіантах отримують емоційно-психологічне та предметно-побутове наповнення» [7, с.208-209].

Характерною рисою євангельської прози (як ХХ ст. так і сучасної) є саме мотив морально-психологічного вибору героя, який опинився в складній екзистенційній ситуації. Драматизм цього вибору посилюється побутово-історичною конкретизацією, що й пояснює популярність жанру історичного роману та літературного євангелія.

Так, Н. Фрай, осмислюючи Біблію як код буття, мистецтва та літератури вважає, що біблійний міф робить наголос на абсолютному початку і кінці часу та простору: «така концепція двох рівнів: рівня часу і простору, а також рівня «вічності» понад нами, набирає у Новому Заповіті значення «Воскресіння» як вертикального переходу зі світу смерті у світ життя» [10, с. 118]. Отже, саме коефіцієнт «вічності» («міфічна вічність» за О. Дорошевичем) стає рушійною силою нового життя біблійних міфів.

У сучасній літературі під впливом історичної школи розпочався процес активної художньої історизації євангельських персонажів, їх переосмислення в інтерпретаційних поданнях, соціально-психологічна конкретизація і, як результат, інше духовно-етичне наповнення. Як зазначає А. Нямцу, «функціональна активність традиційного сюжету (образу, мотиву) в літературному творі визначається і «здійснюється» системною сукупністю інтегральних ознак: широтою інтерпретаційного діапазону, різноманітністю форм і способів трансформації, потенційною

багатозначністю семантики традиційної структури і т.д.» [7, с. 12-13].

Євангельський матеріал пройшов багатоетапний процес переосмислення історичних реалій, щоб у наш час досягти предметно-побутової та морально-психологічної конкретизації. Сучасні літературні інтерпретації новозавітних подій демонструють прагнення до психологічної та побутової конкретизації. Це пояснюється тим, що «євангельські персонажі є своєрідними художньо-етичними концентратами домінуючих аспектів людської психології» [6, с. 307], «вічними» образами, які переходять з епохи в епоху, з культури в культуру, збагачуються та оновлюються, набуваючи нового морально-етичного звучання.

У художніх текстах про євангельські події релігійно-історична особистість, яка наділена сакральною реалістичністю, стає героєм і починає відповідати законам художньої розповіді. Іуда та Понтій Пілат, Марія Магдалина та Петро, Варава та Клавдія Прокула, не покидаючи стислу фабулу канону, набувають або розгорнутої біографії романного типу, або розширений простір рідного епізоду, який захоплює нові позиції у структурі сюжету [7, с. 36]. Влучно сказав Д. Мережковський про євангельських героїв: «Ми знаємо про них незвичайне; повсякденне залишається невідомим» [7, с. 27]. Не порушуючи формальне збереження канонічного хронологу, ці образи стають окремими втіленнями тих або тих якостей та формують певні поведінкові моделі онтологічних характеристик персонажів, які зазнають трансформації через активне функціонування в різних національних літературах.

Висновок. Традиційні структури, завдяки здатності у концентрованому вигляді відобразити актуальні екзистенційні проблеми індивідуального та загальнолюдського буття, зумовлюють нові дискурси у кожному історичний період. А їх перетворення на місткі символи стає ґрунтом для побудови складних філософських концепцій у сучасній літературі. «Популярність» того чи того героя чи сюжету залежить від сучасних ідейно-ціннісних запитів соціуму. Внаслідок цього виникають так звані «євангелія», що зосереджують свою увагу на персонажах «оточення» Христа («Євангеліє від Іуди», «Євангеліє від Марії Магдалини», «Євангеліє від Никодима» і т.д.). Проте показовим є те, що євангельська система образів, незважаючи на степінь літературної трансформації (незначне або значне протиставлення канону, централізації того чи того героя периферії, задуму автора тощо), сприймається єдиним сюжетно-образним полотном.

Література

1. Денисова Т. Нортроп Фрай і дискурс міфокритики / Тамара Денисова // Біблія і Культура: Науково-теоретичний журнал. Випуск 10 / За редакцією А. Є. Нямцу. – Чернівці: Рута, 2008. – С.5-15.
2. Касьянов А. В. Библейские мотивы и образы в сюжетостроении русского романа XX века: дис. ... д.ф.н.: 10.01.01, 10.01.03 / Анатолий Васильевич Касьянов. – Пермь, 2007. – 246 с.
3. Лосев А. Ф. Диалектика мифа / А. Ф. Лосев. – М.: «Правда», 1990. – 656 с.
4. Мелетинский Е. М. Поэтика мифа / Е.М. Мелетинский. – М.: Наука, 1976. – 407 с.
5. Набитович І. Sacrum і Біблія в українській літературі / Ігор Набитович. – Lublin: Ingvart, 2008. – 812 s.
6. Нямцу А. Е. Идеи и образы Нового Завета в мировой литературе. Часть 1 / А. Е. Нямцу. – Черновцы: «Рута», 1999. – 328 с.
7. Нямцу А. Миф. Легенда. Литература (теоретические аспекты функционирования): монографія / Анатолий Нямцу. – Черновцы: Рута, 2007. – 520 с.
8. Нямцу А. Е. Славянские литературы в общекультурном универсуме: учеб. пособие / А. Е. Нямцу. – Черновцы: Черновицкий нац. ун-т, 2012. – 520 с.
9. Татаринев А. В. Художественные тексты о евангельских событиях: жанровая природа, нравственная философия и проблемы рецепции: дис. ... д.ф.н. : 10.01.01, 10.01.03 / Алексей Викторович Татаринев. – Краснодар, 2006. – 646 с.
10. Фрай Н. Великий код: Біблія і література / Нортроп Фрай; [пер. з англ. І. Старовойт]. – Львів: Літопис, 2010. – 366 с.

Summary

Kuznetsova A. Gospel History as Eternity New Testament Truth in the Structure of Modern Novel. In recent decades, the literature has increased attention to the problem of the reception of the Bible in view of modern philosophical moral and ethical principles. The article deals with the transformation of themes and images of the New Testament in the modern novel as a desire to understand the ontological and spiritual realities of our time through the lens of eternity. Keywords: New Testament stories and images, transformation, evangelical prose.